

REVISTA DE CULTURA I DE FESTA

Federació Colles de Castelló Primavera 2001 ANY VI, número 16

EDITORIAL

A Des d'antic, els arbres han format part de la vida de l'home. Ells han estat una font primera d'energia; també ens aporten l'oxigen indispensable per a la vida, i sempre ens donen una ombra amical. Netegen l'atmosfera, de fums contaminants i embelleixen els camps i les ciutats on transcorre una bona part de la nostra existència.

Alguns retalls de la nostra biografia van passar sota l'ombra plàcida dels arbres: els primers jocs, les primeres rialles, la joia de la nostra infantesa; el primer bes, potser també l'últim.

Però, avui vivim en una ciutat en obres, en un espai urbà rectilini i vertical, gelat, on sembla que no hi ha lloc per a la natura: els arbres són un problema. Vivim en una ciutat en contínua evolució; una ciutat que creix però que pateix un canvi permanent, i els arbres s'arraconen, encerclats per tombes de ciment. Hem oblidat que també ells hi tenen dret a una vida pròpia.

Aviat, els arbres ja no tindran amb qui parlar. Les obres els hi arrosseguen les arrels, els hi amputen les rames. Hi són arrencats, sense contemplacions, o es cauen, perquè han perdut la quietud necessària per a sobreviure. I, en el millor dels casos, la vida mitjana d'un arbre en la ciutat no arriba als 25 o 30 anys.

Sense arbres, la ciutat perd la densitat cromàtica del fullatge, la profunditat de les seues arrels. Fins i tot, avui, estem perdent el bell costum de plantar un om o un llorer —amb la condició que es plante bé— al bell mig de la plaça Major de la ciutat, com a símbol de llibertat. La idea de llibertat que representa l'arbre.

Margallons, a l'avinguda del Rei Jaume I, en obres (Castelló)

Foto: J.C.

SUMARI

2 Notícies: Xafardecolles

3 Entrevista: Paco Magnieto

7 Dossier: L'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal.

Memòria del Curs 2000-2001

10 Biblioteca: *La sang*

12 Opinió: El Lledó dels temps lliberals

14 Uns altres pobles: Escenes de l'Índia:

la nova i la vella Delhi (II)

16 Informació

NOTÍCIES

Revista quadrimestral
Primavera 2001
Any VI, número 16
Castelló de la Plana (la Plana Alta)
Tiratge de 500 exemplars
Preu de subscripció anual: 1000 ptes.
Preu de subscripció fora vila: 1300 ptes.

President Vicente de Juan Martínez
Director Joan Bta. Campos i Cruaïnes

Consell de redacció

Manuel Carceller Safont	Josep Antoni Pradells i Puig
Joan Josep Trilles Font	Antoni Royo Pérez
Josep Porcar Museros	Sònia Sanz i Alegre

Dibuixos

Luis Vellón, José Caño, Neus Cruaïnes, José Alonso

Edita

Federació Colles de Castelló

Imprimeix

Graphic Group, S.A. - Pol. Ind. Els Xiprers, 12 - Castelló
Dip. Leg. CS-80-96

Presentació d'originals

Centre Municipal de Cultura, carrer d'Antoni Maura, núm 4
12001 Castelló

Nota

"Plaça Major" no es fa responsable de l'opinió dels seus col·laboradors en els treballs publicats, ni s'hi identifica necessàriament

XAFARDECOLLES

- La Colla "El Cebollí", ens regalà paperetes de **loteria** al Pregó Infantil de les passades Festes de la Magdalena, que per cert no tocà. També va patrocinar la darrera **mascletà manual**. A veure si seguim tenint sort.
- **Natàlia Conde**, Regina de les Festes de la Magdalena, ha agraït l'**Escola de Dolçaina i Tabal** el regal que li feren —una dolçaina— per a la seua **Galania**.
- Parlant de l'**Escola**, el passat dia 24 de maig l'**Assemblea de la Federació de Colles**, ratificà el nomenament de **Paco Magnieto** com a nou **Coordinador Tècnic**. Heu de saber que ja s'ha obert la **matrícula** pel nou curs; serà de **7000** pessetes i us podeu inscriure al **BCH**, de l'avinguda del Rei En Jaume (demaneu per **Enriqueta**) al compte **0049 1078 18 2410185817**.
- En la **Cloenda del Curs 2000/2001** —seguim amb l'**Escola**—, a banda de representants de les **Colles de Dolçainers i Tabaleters** de la nostra ciutat, també comptàrem amb la presència d'altres **Escoles de Dolçaina i Tabal** de la nostra comarca i amb la Regina Infantil **Carla Font**, acompanyada pel president de la Junta, **Pere Pau Montañes**. També tinguérem una representació municipal.
- La nostra **Federació** ha participat en la comissió de la **Tornà**, que s'ha reunit amb la **Gestora de Gaiates**, el **Bisbat**, la **Confraria de la Sang**, la Colla "El Pixaví" i la **Junta de Festes**. Els contactes van per bon camí.
- Parlant de les **Festes de la Magdalena del 2002**, on es celebrarà el **750 Aniversari de Castelló**, esperem que d'una vegada per totes es solucionen els problemes de la carrossa, amb la gent de "**La Panolla**" i de "**Babel**". La gent de la **Dolçaina** també té projectes per a celebrar eixe **750 aniversari** amb una **Trobada de Dolçainers i Tabaleters de la Comunitat Valenciana**.
- Donem l'enhorabona a la Colla "**Xaloc**" pel seu treball en les passades **Festes**. L'**Homenatge a "Karik"** i el **Campionat de Boli** foren un èxit. Aprofitem per donar les gràcies als de la **Policia Local** que estigueren en el campionat.

Juanjo Trilles

La mirada del dimoni.

Foto: Juanjo Trilles

Amb el suport de la

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

ENTREVISTA

PACO MAGNIETO, UNA DOLÇAINA AMB REMORS DEL SUD.

Perfil del nou coordinador tècnic de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de la Federació de Colles

Des de fa uns dies, Francisco Magnieto Martín (Écija, 1957) és el nou coordinador tècnic de l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de la Federació de Colles. Paco va vindre a Castelló l'any 1967, acompanyant els seus pares que busquen en aquestes terres nous i millors horitzons. I, certament que hi va fer arrels.

Després de més de dues hores de conversa, me n'adone que tinc davant de mi un home que estima de debó la gent i la terra que el van acollir. Un músic apassionat i entusiasta de la música popular. Un castellanenc que va vindre del Sud per a conviure entre nosaltres. Un andalús que parla i escriu i viu en valencià. Un exemple a seguir.

Fa un fred impropri del mes de maig a la plaça de les Aules. Estem asseguts al carrer, sobre la torre dels Alçaments, a la terrassa d'un bar de la zona.

—Des de fa uns dies eres el nou coordinador tècnic de l'Escola Municipal de Dolçaina. Quin és el teu projecte d'Escola?

El meu projecte passa per fer una Escola més professionalitzada, en el sentit artístic, per tal d'aconseguir apujar el nivell d'ensenyament, a través de la introducció d'un Pla d'Estudi ambiciós, segons diferents nivells d'aprenentatge.

—Podries ampliar-nos aquest nou Pla d'Estudi?

A grans trets podem resumir-ho en dos apartats: els instruments i el llenguatge musical.

Pel que fa al primer apartat, m'interessa que els alumnes coneguen la descripció tècnica de la dolçaina i les tècniques d'interpretació i respiració; el repertori bàsic tradicional que és propi de les nostres comarques, i també el repertori de nova creació. Pel que fa al tabal m'interessa assenyalar, sobretot, la tècnica d'interpretació i l'acompanyament de les toques tradicionals amb la dolçaina, a banda del repertori.

Pel que fa el llenguatge musical, hi remarcaria l'aprenentatge del solfeig, la teoria de la Música, les segones veus i l'harmonització de toques.

—Quina estructura has dissenyat per al nou curs?

Hi haurà quatre nivells formatius, de menor a major dificultat: el cicle preliminar amb un nivell de formació d'iniciació; el primer curs de formació molt bàsica; el segon curs de formació mitjana, el tercer curs de formació alta i, un quart nivell de formació permanent, per al alumnes de nivell superior que

vulguen continuar ampliant el seu repertori, depurant l'exercici de l'embocadura i la pràctica del tabal.

—Paco, podries explicar als no iniciats què és això de l'embocadura.

La canya de la dolçaina està formada per dos llengüetes paral·leles. Doncs, bé, l'embocadura consisteix simplement en la pressió que els llavis fan sobre la canya, per tal de muscular la zona, és a dir, per a fer el "callo". Els llavis fan com un folre muscular, que s'adapta a la forma de la canya.

**EL MEU PROJECTE PASSA PER FER
UNA ESCOLA MÉS PROFESSIONALITZADA,
EN EL SENTIT ARTÍSTIC**

Noces de Marce (1990). Foto: Paco Magnieto

ENTREVISTA

—Com a coordinador tècnic de l'Escola trobes alguna deficiència a millorar de cara al futur?

La resposta dels alumnes i dels professors al curs ha estat molt bona però, pensant en l'esdevenidor, seria molt important que l'Escola poguera comptar amb unes instal·lacions permanents. Pel que fa a això, l'any que ve hi ha conversacions perquè ens traslladem a les dependències del Col·legi Públic Serrano Suñer. Crec que l'Escola hauria de ser un punt de trobada i d'intercanvi d'experiències per als dolçainers de Castelló.

—Paco, sense reserves, per a un "andalús" com ara tu, que significa la dolçaina?

Home, al principi, ho vaig agarrar com un diversió, com una afecció. Però, després de vint anys de relació amb l'instrument, estic per dir-te que hi forma part de la meua vida diària, ja que a hores d'ara és com una segona professió per a mi.

Per a un home del Sud —risetes, el subratllat és meu— com jo, sembla que no li diu molt aquest instrument; potser m'hauria d'haver dedicat a la guitarra —que també la toque— i a fer buleries, però, què vols que et diga!, la dolçaina és un instrument que, amb algunes variants, es toca per tot arreu del nostre País i també a altres zones de l'estat espanyol, com ara Aragó, Navarra, el País Basc i Catalunya, etc. És tracta com pots veure d'un instrument molt globalitzador —risetes.

—Com a coneixedor de la realitat musical d'aquest instrument, quin lloc creus que hi ocupa el País Valencià a nivell de l'estat espanyol?

He escoltat a molts dolçainers d'altres comunitats i he de dir-te que els navarresos, per exemple, ho fan molt bé; tenen molta velocitat. Però, sense dubte, el País Valencià és el lloc on més i millor es toca la dolçaina.

L'ESCOLA HAURIA DE SER UN PUNT DE TROBADA I D'INTERCANVI D'EXPERIÈNCIES PER ALS DOLÇAINERS DE CASTELLÓ

—Com a educador quins reptes t'has proposat? Què coneixements hauria d'haver assolit l'alumne que isca de l'Escola?

La idea consisteix —segons la meua opinió— a que l'alumne pugua treure-li a l'instrument, a través dels diferents nivells d'aprenentatge, el màxim de so, tot interpretant la música tradicional. Pel que fa a l'aprenent de dolçaina, li demanaria que toqués afinat, des

d'un punt de vista tècnic, tot intentant de treure-li el so tant característic que té aquest instrument. Des del punt de vista formatiu, l'Escola de Dolçaina ha de ser un centre actiu de coneixement i de divulgació de la música tradicional, com ara els cercaviles, les processons, les dianes, els balls de plaça, els concerts, etc.

—I, fins i tot, els concerts...

Sí, el concert és un element nou que s'anirà incorpo-

Paco i Manolo "Rabassa" a Sant Pasqual (Vila-real, 2000) Foto: Paco Magnieto

ENTREVISTA

rat, a poc a poc, al repertori tradicional de la dolçaina. Avui els dolçainers més preparats, els que han assolit un nivell tècnic més elevat i amb un llenguatge musical més depurat, ja gosen d'intervenir en un concert de banda, com ja hem pogut veure en les passades festes de la Magdalena. Però això no vol dir que s'hagi d'abandonar la música tradicional. Ans al contrari, el que vull dir és que s'ha d'anar evolucionant amb els temps que corren.

—*Tinc entès que a banda de la vessant interpretativa, també hi composes.*

Sí, m'agrada la composició i he fet algunes coses dins el repertori modern, però sobretot m'agrada el repertori tradicional, un cercavila, un ball de plaça, per exemple. Vaig a contar-te una anècdota que em va passar al Pregó de la Magdalena, i que em va emocionar. Fa anys vaig compondre un pas-doble per als amics de la Penya El Palangre del Grau; doncs bé, l'any passat, mentre actuava al Pregó vaig escoltar una colla de dolçainers —als quals no hi coneixia— que estaven interpretant la meua peça. Em vaig arrimar i els hi vaig preguntar pel nom de la peça. No coneixien el nom de l'autor però sabien que estaven tocant *El Palangre*. Em va fer molta alegria.

—*Arribats ací, m'agradaria saber alguna cosa dels teus començaments.*

Un dia —devia de ser pels volts del anys vuitanta—, un amic, Pepe Rambla, va comprar-se una dolçaina i no sabia molt bé que fer amb ella. Se'n va anar a passar uns mesos a la Pobla i me la va deixar. Quan hi va tornar jo ja la tocava. Bé, tocava el que tocava... Després vaig conèixer Fernando del Rosario, i vaig perfeccionar el solfeig, i amb el temps, vaig ingressar en l'Escola de Dolçainers i Tabaleters. Aquestes van ser les meues primeres passes.

—*Quins són els teus mestres, els teus referents musicals?*

Com ja t'he dit, els meus inicis en la dolçaina van ser la conseqüència d'una casualitat. Mestres meus han seguit Fernando del Rosario, José Maria Illescas, i Pasqualet, de Vila-real. De tots he après l'amor per la música i per l'instrument. I em sé en deutes amb tots tres.

Joan Bta. Campos

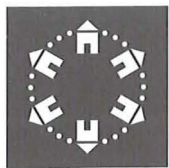
PERFIL BIOGRÀFIC

Francisco Magniéto Martín (Écija, 1957). S'inicia en la música als 16 anys, com a estudiant de guitarra, de la mà del mestre Miguel Verdoy. En aquesta època va formar part de la rondalla de música folk "Fusta i ferro". L'any 1978 ingressa al Conservatori de Música de Castelló, on estudia les assignatures de solfeig i violí, sota la direcció dels mestres José Falomir, Diego Ramía i Manuel Babiloni. I també rep lliçons de música i piano de la professora Lolín Mor.

L'any 1981, ingressa en l'escola de la Colla de Dolçainers i Tabaleters de Castelló de la mà del mestre Fernando del Rosario. L'any 1982 debuta com a dolçainer solista. L'any 1986, abandona la Colla de Dolçainers per a ingressar en el Grup de danses "El Forcat", relació musical que va mantenir-se durant deu anys. D'aquesta època prové la creació de l'agrupació musical DIT, de la qual és fundador, juntament amb altres destacats dolçainers i tabaleters de la ciutat de Castelló. Aquesta agrupació va inaugurar un nou concepte pel que fa a la interpretació d'aquests instruments a la nostra ciutat.

De l'any 1990 data la seua relació musical amb Xarxa Teatre i Volantins, tocant la dolçaina en els espectacles La bruixa Marruixa, El gran Circ Mundial, Nit Màgica, El Foc de Mar, El Senyor Tornavis i més recentment en La Gegantina de la Vila. Ha col·laborat també amb el grup Maskara Teatre i en diferents grups de danses d'arreu del País Valencià.

En el capítol docent, ha estat mestre de dolçaina de l'Escola Municipal de Benicàssim, els anys 1988 i 1989, i mestre de l'Escola de Torreblanca durant el període 1996-2000. Des de l'any 1999 és professor de dolçaina en l'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló de la Plana, i, des del passat mes de maig és el seu coordinador tècnic.

DIPUTACIÓ
D E
CASTELLÓ

ESTUDI ECOLÒGIC DEL RIU ANNA

*Anàlisi prèvia al funcionament de
la depuradora mancomunada de
Vila-real, Betxí i Onda*

*Excma. Diputació Provincial
de Castelló. 2000*

ASSOCIACIÓ GRUP AU D'ORNITOLOGIA

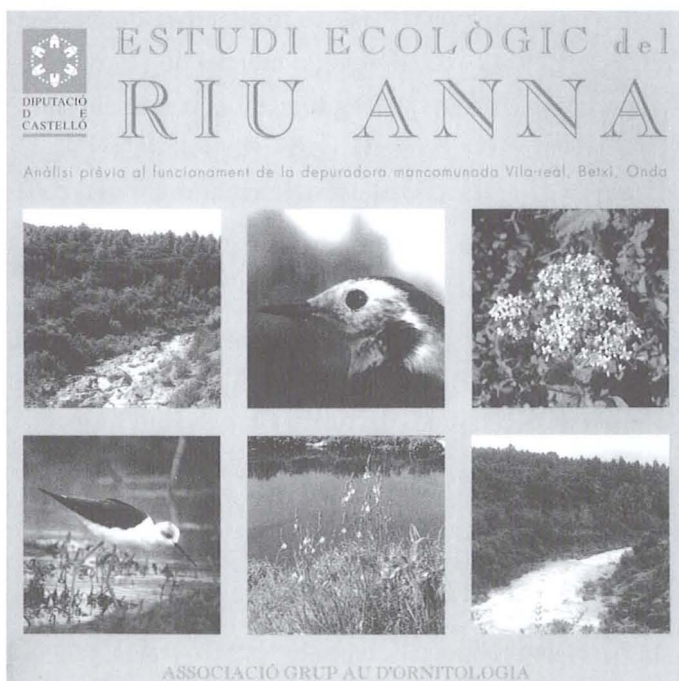

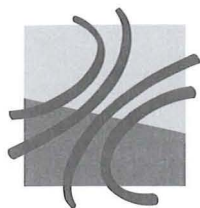
Des de l'any 1987, el Grup Au d'ornitologia ha dut a terme una sèrie d'experiències consistents a investigar diferents aspectes biològics (ornitofauna, entomofauna, vegetació...) en alguns ecosistemes castellonencs — Columbretes, Prat de Cabanes i de Torreblanca, Goles riu Millars, Serra d'Espadà... i riu Anna. A més de la vessant científica, que ha estat necessàriament preliminar en algun d'ells, li s'ha donat cos a la vessant divulgativa aconseguint amb això que els resultats hagen aplegat a bona part de la comunitat escolar de les comarques castellonenques en concret i a l'opinió pública en general.

Els contactes amb aquests paratges naturals han permès descobrir aspectes interessants que poden ser objecte d'estudi, bé centrats en el capítol d'espècies, bé en el d'espais. I és precisament una d'aquestes alternatives la que es presenta en aquest treball.

La ciència es dedica les més de les vegades a descriure i informar com és i què ocorre en la realitat. Quan aquest "descriure" o "informar" passa per la comparació de dues situacions, una anterior i una altra posterior centrades en un mateix espai, el valor és significativament major. És aquest el cas que ens ocupa. Aquesta investigació pretén estudiar l'abans de la posada en marxa de la Depuradora Mancomunada de Vila-real, Betxí i Onda, que incideix directament sobre el marc d'influència del riu Anna. El pas és imprescindible per poder analitzar l'evolució del riu en el seu futur. Aquest objectiu comparatiu passa, òbviament, per una delimitació de fases. El treball aborda, doncs, aquesta primera fase encetada pel nostre col·lectiu l'any 1994.

(Extret de la Introducció del llibre)

DOSSIER

L'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal ~ Memòria del Curs 2000-2001 ~

Introducció

L'Escola Municipal de Dolçaina i Tabal de Castelló, depèn de la Federació de Colles de Castelló, la qual nomena a un membre de la seua Junta Directiva com a **Coordinador General** —que en aquest cas sóc jo— i, com que no tinc cap coneixement tècnic de la matèria, compte amb l'ajuda d'un **Consell Assessor** que està format per gent ben qualificada de dins el món de la Dolçaina i Tabal.

A hores d'ara, aquest **Consell** l'integren les següents persones: **José Yunta** (Dolçainers i Tabaleters de Castelló), **José Manuel Milián** (Colla Xaloc), **Juanjo Chabrera** (Colla El Fadri), **Reinaldo Villanueva** (Colla La Plana) i **Paco Magnieto** (Agrupació DIT).

Dades

Pel que fa al nombre d'alumnes, el **VII curs d'ensenyament** de l'Escola compta amb un total de **142 alumnes** inscrits, l'edat dels quals va des del **6 anys** fins gairebé als **60 anys**, que es distribueixen en **tres classes de Tabal** i **sis de Dolçaina**.

Les classes són impartides al Col·legi Públic "Sanchis Yago" de Castelló. Pel que fa als ensenyants comptem amb un planter de **nou professors**.

L'horari de les classes és de **dilluns i divendres**, des del mes **d'octubre fins el mes de maig**, de **20 a 21'30 hores**. Els dies no lectius a nivell escolar no hi ha classe.

Sota la pau de l'olivera. Foto: J.T.

Formació

En l'actualitat portem a terme una programació adequada per a la nostra gent, que va en consonància amb la resta d'Escoles de la Comunitat Valenciana. L'Escola té en l'actualitat un **Coordinador Tècnic**, que és **Emili Arrufat** i un grup de **vuit monitors**.

Tenim pendents contactes amb el **Conservatori de Música de Castelló**, per tal de donar-li una eixida com cal a la gent que estudia **dolçaina** —el tabal ja hi té el seu apartat dins el Conservatori— que ja porta anys a la nostra **Escola**. També tenim previstes activitats conjuntes.

Anem a adherir-nos a la **Federació de Dolçainers i Tabaleters de la Comunitat** per tal tindre contactes amb altres grups, i sobretot per poder compartir experiències i programes de formació amb altres Escoles de Dolçaina i Tabal.

DOSSIER

El passat 24 de maig, el Consell Assessor va nomenar el nou **Coordinador Tècnic** pel **Curs 2001/2002**. Es tracta de **Paco Magnieto Martín**, que fins ara exercia funcions de professor de l'Escola.

Una vegada elegit el Coordinador Tècnic, aquest, tenint en compte tots els currículums dels actuals i probables monitors, farà la tria pel Grup de Monitors, que, al capdavant haurà de comptar amb el vistiplau del Consell Assessor de la Federació de Colles de Castelló.

Els Monitors, juntament amb els professors elaboraran la **programació** pel **curs vinent**, abans del dia 1 de juliol, de cada any. També hi confeccionaran el **material** adequat per al curs escolar, abans del dia 1 d'octubre de 2001.

Actes docents

La primera setmana de desembre de cada curs fem l'**Acte Inaugural** que presideix el **Sr. Alcalde** i altres autoritats municipals, així com representants del **Centre** on impartim les classes. En el present curs, vingué el **Sr. Gimeno**; la Regina de les Festes, **Natàlia Conde**; el regidor-delegat de festes, **Carlos Tovar**; el vicepresident de la Junta de Festes, **Enrique Palazón**; el director del col·legi "Sanchis Yago", **Fernando Garcia**; i el President de la Federació, **Tico de Juan**. Aquest acte serveix per donar-li importància al nou curs, i a la vegada agrair a tota la comunitat escolar del centre la seua atenció cara a nosaltres.

El primer divendres de juny fem l'**Acte de Cloenda**, emmarcat dins del programa d'activitats de la **Nit de Sant Joan**. El programa d'actes de la cloenda consta d'una **cercavila** i una **trobada**, on participen els nostres alumnes, totes les **Colles**

de Dolçainers i Tabaleters de Castelló i altres **Escoles de Dolçaina i Tabal** de Castelló i la seua comarca. Al caure la nit, una vegada finalitzat l'acte, fem un sopar de germanor, que enguany se celebrarà al **Casino Antic**.

Activitats

La nostra Escola organitzarà la **III Trobada Veïnal de Dolçaina i Tabal** i el **3r Concurs per a intèrprets novells**. Enguany, aquests actes es celebraran al **Grau de Castelló**, i compten amb la col·laboració de la **Gaiata 12**. Aquests actes tindran lloc el diumenge **24 de juny**, i formarà part del programa de **Festes de Sant Pere**.

També hem participat en tots els actes que la **Junta de Festes** ens ha demanat, sobretot a la cercavila de **Sant Antoni**, al mes de gener; també al **Carnestoltes del Grau de Castelló**, al mes de febrer; i als dos **Pregons de Magdalena**, al mes de març.

Cal destacar la nostra participació en els actes **d'homenatge a Karik**, que va celebrar-se durant les passades festes de la Magdalena.

Classe de dolçaina. Foto: J.T.

DOSSIER

Hem tingut encontres amb altres **Escoles de Dolçaina i Tabal**. Al mes de juny, anirem a **Benicàssim** i al juliol a **Almassora**

Enguany l'Escola ha participat també en l'acte d'inauguració del **nou magatzem de Gaiates**.

Novetats pel Curs 2001/2002

La nova seu de l'Escola serà el **C.P. "Serrano Suñer"**, la qual cosa ha estat possible, gràcies a la gestió duta a terme entre la Regidora de Centres, **Beatriz Martínez Urrea**, la Directora del Centre, **Elvira Balaguer** i el Coordinador de la nostra Escola, **Juanjo Trilles**, el passat mes de **maig**.

Així, amb el nou **Coordinador Tècnic**, hem pogut organitzar el nou curs amb més temps.

Pel proper Curs, oferirem als alumnes del nou centre

El futur de l'Escola. Foto: J.T

una matriculació especial pel primer any, i amb un descompte si cal. Si molt convé, hi fariem un grup d'especial.

Hi pensem fer una **vesprada de portes obertes**, durant el mes d'**octubre** per tal que la **Comunitat Escolar del C.P. "Serrano Suñer"** ens conega. L'experiència ens diu que aquesta és una activitat molt interessant.

També ens fem a la disposició de la **Direcció del Centre** per participar en qualsevol activitat del **C.P. "Serrano Suñer"** que considere oportuna la nostra intervenció. Podríem fer també **activitats conjuntes**, sempre relacionades amb la música i el món de la festa.

Juanjo Trilles Font

*Coordinador General de
l'Escola Municipal de Dolçaina i
Tabal de Castelló*

Classe de tabal. Foto: J.T.

BIBLIOTECA

A PROPÒSIT DE LA PRESENTACIÓ DE LA SANG

(BENIARJÓ, LA SAFOR, 28 D'ABRIL DE 2001)

Bona vesprada:

Primer que res he d'agrair a algun déu, o potser a l'ombra benèfica d'Ausiàs March —que estic ben segura que encara plana per aquestes terres— l'atzar que ha propiciat que jo ara estiga ací tractant d'oferir-vos una presentació més o menys digna d'aquest *La sang*, llibre guardonat en el 20è certamen de poesia Senyoriu Ausiàs March de 2000, l'autor del qual és Joan Baptista Campos i Cruaïnes.

I és que aquest premi convocat per l'Ajuntament de Beniarjó em ve proporcionant des de fa alguns anys moltes satisfaccions personals; l'última, haver conegut

l'extraordinari poeta que és Joan Baptista Campos i, més encara, l'extraordinari valor humà de la persona que és Joan Baptista.

Ell és metge i és poeta; o és poeta i és metge (crec que a partir d'ara, haurà d'acostumar-se a veure junts, irremeiablement, aquests dos qualificatius) i només ell sap en quins moments és primer una cosa o primer una altra. A mi, ho confesse, m'apassiona pensar que continua sent poeta en els moments més crus i més racionals en què exerceix la seua professió de metge.

Aquest poemari que avui presentem, *La sang*, és fruit de la rabiosa relació entre un Joan baptista, el metge, que conviu amb el dolor dels altres amb una circumstància inherent a la condició humana, que actua per a intentar posar-hi remei o, en ocasions, per a certificar professionalment la seua irreversibilitat; i l'altre Joan Baptista, el poeta, que es commou amb el dolor, que reflexiona sobre la transcendència desmesurada que els humans atorguem a la mort en aquestes latituds, que sent una por ferotge quan ha de baixar de l'ambulància, que viu i veu la desolació dels destins humans i que veu créixer l'esperança en la figura menuda del seu fill. I açò passa, evidentment, perquè el Joan Baptista metge i el poeta formen part d'un altre Joan Baptista que els aglutina: el Joan Baptista que viu honestament i senzillament i entusiasta i pateix i tremola i és pare i escriu el món on viu: el Joan Baptista HOME.

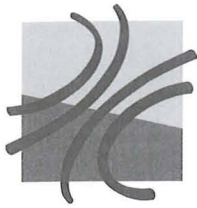
Tan lúcid i tan conscient de la seua modesta i alhora complexa condició com la de qui escriu açò (amb el seu permís):

BROSSA

Tota aquesta brossa és dintre meu?
Serà brossa quan jo no hi siga?
I si ningú no la cuida.
Què és la brossa quan perd el nom?

El lleó de Sant Marc (Beniarjó)

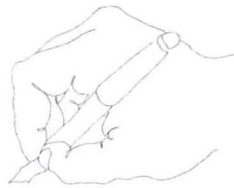

BIBLIOTECA

JOAN BAPTISTA CAMPOS I CRUAÑES

La sang

Al pròleg que **Marisol González** escriu per a *La sang*, he llegit aquestes paraules: “Les escenes de desolació i horror que transcriuen els versos de la primera part del poemari (...) són una crònica real de l’esgarrifança i la impotència humanes que provoquen els accidents de trànsit, metàfora de l’aleatori trànsit humà per la vida. El metge Campos, amb els seus ulls de poeta i les mans atrafegades, poetitza des del cor de les imatges que contempla en les catàstrofes del seu ofici, en transformar-les en vers, acosta al lector l’essència més íntima del sofriment de la condició humana”. El llibre, a banda d’aquesta primera part que es titula “De la carretera”, en té dues més: “De Ciutat” i “Del jardí, dels dies”, igualment lúcides, igualment profundes, igualment conscienciades amb els drames i les meravelles humanes, les més grans i les més petites, les més evidents i les més subtils (en aquest últim sentit, no puc resignar-me a passar per alt aquests

versos d’una finesa excel·lent: “l’espígol que ombreja la rocalla / amb el seu cosset sinuós, de dona jove.” Les tres parts unides per un tret comú: qui ha escrit els poemes sap que el misteri d’haver nascut home comporta entendre la grandesa i la insignificança que revelen aquests versos:

AQUESTA ÉS LA QÜESTIÓ

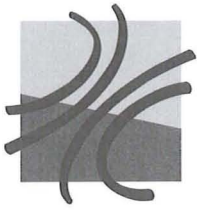
A aquell home que m’espera impacient rere la porta
mai no li podré fer entendre que el llençol
que ara tapa els ulls de son pare
està fet del mateix teixit que els dies.

Gràcies a persones com Joan Baptista Campos, que ens recorden la immensa sort de la nostra existència. Enhorabona pel seu llibre. I moltes gràcies a tots vostès.

Maria Josep Escrivà¹

(Extret del discurs de presentació del poemari *La sang*)

¹**Maria Josep Escrivà** (Grau de Gandia, la Safor, 1968). Filòloga, treballa com a correctora de textos en l’editorial tàndem Edicions, de València. Poetessa, ha publicat els poemaris *Remor alè* (Tres i Quatre, València, 1993) i *A les palpentes del vidre* (Columna, Barcelona, 1998), Premi de Poesia Marià Manent de Premià de Dalt 1997. Ha fet incursions en el relat: *Vides veres* i *inversemblans de Verònica*, encara inèdit

---

OPINIÓ

EL LLEDÓ DELS TEMPS LIBERALS

En la magna *Historia de la basílica de Lledó* de l'historiador i bon amic Mossèn Josep Miquel Francés podem llegir que el segle XIX va ser un moment històric convuls, plural, irreligiós, marcat pel avatars de la política, i en conjunt el segle més difícil i dur per al santuari de Lledó.

L'etapa de la denominada Restauració, compresa entre els anys 1875, quan el rei Alfons XII recupera el tron espanyol per als borbons, i 1891, any en què es restableix el sufragi universal masculí, és especialment interessant per a seguir les notícies relacionades amb el santuari de la patrona de Castelló per les fonts documentals conservades, tant en actes municipals com en notícies dels periòdics de les diferents tendències ideològiques. En canvi el període havia estat molt poc estudiat i en eixe sentit els treball que presente intenta almenys cobrir un buit historiogràfic.

Va ser esta època moment de dures pugnes polítiques, de poc respecte per la llibertat d'expressió i per la convivència democràtica. L'enfrontament del sector conservador amb els liberals i republicans es va manifestar, com un signe de clar distanciament, amb motiu de la processó de la festa de la Mare de Déu del Lledó de 1882. No va ser l'única ocasió en tot el segle XIX en què l'Ajuntament de Castelló no va participar en la processó de la patrona de la ciutat. Només un any després, l'Ajuntament va acordar assistir sense cap debat a la processó de Lledó.

La polèmica sobre la utilització del sentiments religiosos tornaria amb la inauguració oficial de la seu del *Círculo Cooperativo y Protectorado de Obreros* de Castelló, el 21 de gener de 1883. A principis dels anys vuitanta del segle XIX, gràcies a l'activitat del jesuïta de Castelló Antonio Vicent, la diòcesi de Tortosa va ser un dels primers llocs de l'Estat Espanyol on van arrelar els denominats Círculos catòlicos de obreros, unes societats que signifiquen les primeres temptatives de l'Església catòlica per apropar-se al món del treball.

La primera junta directiva del Círculo, en un intent d'evitar suspicàcies, va estar composta per destacats catòlicos de tendència liberal. Des de la premsa republicana es va lamentar que en la cerimònia, presidida pel bisbe, es col·locarà una imatge de la

Mare de Déu del Lledó, proclamada com a patrona de l'entitat, perquè interpretaven que era utilitzada amb finalitats partidistes.

Resulta significatiu que la crítica del periòdic republicà *El Clamor* al suposat caràcter carlista del *Círculo Cooperativo* es faça al·ludint al que s'entén com una manipulació de la presència d'una imatge de la Mare de Déu del Lledó. Sempre que es parla de la Mare de Déu del Lledó s'evoquen sentiments; expressions com "patrona de esta ciudad", "la venerada patrona de los castellonenses", demostren que —amb raó o sense— es lamenta la utilització del que s'entén com un símbol de la col·lectivitat per part d'un grup.

La iniciativa de Francesc González Chermá, líder del partit demòcrata progressista, i d'un grup de seguidors republicans, de commemorar el dia 11 de febrer de 1884 l'onzè aniversari de la Primera República va buscar el lloc de Lledó com a marc de trobada. El grup de seguidors republicans, sembla que format per set persones, es va dirigir fins al santuari de Lledó, on pensaven celebrar en la casa prioral un dinar commemoratiu, juntament amb el clavari, a qui el periòdic afí als esmentats zorrillistes presentava com a "afecto al partido republicano".

Els aplegats es van trobar amb la interferència de la guàrdia civil, que tenia ordre de dissoldre el grup. Resulta significatiu que esta celebració republicana s'haguera previst en el lloc del Lledó, que es veia per damunt de tot com un lloc de trobada ciutadana. En 1884 el regidor delegat per l'Ajuntament per a la conservació del patrimoni de Lledó era José Felip Almela, un llaurador d'adscripció republicana, del grup liderat per González Chermá. El regidor que va rellevar el senyor Felip com a administrador era Tomás Clará, un catedràtic i propietari agrícola, que era d'adscripció conservadora.

Convé recordar que en 1884 la majoria de la corporació continuava sent republicana. Els regidors monàrquics eren vuit davant els tretze republicans. En canvi, el relleu del càrrec de l'administrador municipal es fa d'un republicà a un representant del Cossi amb una aparent normalitat, com si el lloc de Lledó estiguera al marge de polèmiques de caràcter polític.

OPINIÓ

En 1885 el famós alcalde José Tàrrega, a qui la ciutat dedicaria anys després un carrer, va proposar la celebració de festes per commemorar el final de l'epidèmia davant l'opinió contrària de la gran majoria de regidors. Un dels moments destacats de les festes havia de ser la vinguda de la imatge de la Mare de Déu del Lledó a la ciutat. L'Ajuntament en corporació va assistir a l'acte religiós, com si donés suport simbòlicament este reconeixement. Fets com el que comentem no feien sinó reforçar la funció de la patrona de la ciutat com a punt de referència de tots els sectors socials.

La circumstància d'haver-se lliurat la ciutat de Castelló d'una nova epidèmia del còlera va possibilitar la celebració, en novembre de 1890, d'unes festes que van culminar la celebració de la tradicional fira de Tots Sants. Aquella va ser l'última gran celebració de la dècada al voltant de la patrona. Només uns dies després moria el popular capellà Juan Cardona Vives, que havia ostentat el càrrec de prior de Lledó, i d'alguna manera es tancava una època. La seua figura representava un símbol a nivell local del diàleg i de l'encontre de l'Església amb el sistema polític liberal.

En la dècada dels vuitanta del segle XIX es van produir dos trasllats extraordinaris de la imatge de la Mare de Déu del Lledó a la ciutat, en 1885 i 1890, a més d'uns altres puntuals per a participar en la processó del Corpus. Això representava un fet extraordinari en la història de Lledó en el segle XIX. Creiem que podem afirmar que aquella dècada de l'època de la Restauració marca un canvi de tendència en la relació de la ciutat de Castelló amb el lloc de Lledó, tant a nivell social com religiós.

Igualment creiem haver aportat suficients testimonis per indicar que en aquest època Lledó és un lloc d'encontre i que la devoció a la Mare de Déu representa un fenomen de religiositat popular que supera tendències i ideologies. De fet, les crítiques que es llancen des dels periòdics republicans als que s'entenen

com a intents de manipulació de la imatge de la Mare de Déu del Lledó són un signe clar de valoració i no d'indiferència o d'hostilitat. En el fons el lloc de Lledó, i la patrona de la ciutat en concret, ha estat signe d'allò que anomenem fraternitat per a tota la ciutadania de Castelló, i eixe és segurament un dels millors valors que tenim com a societat, i l'autèntic significat del famós "caràcter liberal de Castelló". Des dels valors cristians hem d'apostar perquè eixa fraternitat siga un dels valors presents en la societat futura, i perquè la Mare de Déu del Lledó i també el lloc sagrat continuen sent, com diuen la lletra del gojos, obra de don Lluís Revest, "clar estel, llum i guia del poble de Castelló". Moltes gràcies.

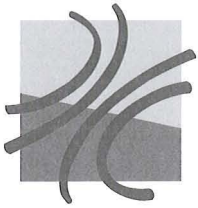

Imatge encaústica de la troballa, (3000 a. C). Foto: Pascual Mercé

© Generalitat Valenciana

Manuel Carceller

Manuel Carceller Safont, (Castelló de la Plana, 1964). Llicenciat en Filologia Valenciana. Membre del Consell de Redacció de Plaça Major. El seu assaig "*El Lledó dels temps liberals: religiositat popular en l'època de crisi dels partits (1880-1891)*" ha estat guardonat, recentment, amb el premi Prosa de la Germandat dels Cavallers de la Conquesta, del XVII Certamen Literari "Mare de Déu del Lledó".

UNS ALTRES POBLES

ESCENES DE L'ÍNDIA

La nova i la vella Delhi: el clam de la Sra. Clotilde. El basar dels lladres (II)

Vam dir bon dia a l'Índia amb el ulls encara mig clucs, entre lleganyes. L'Airbus 300-330 de la SAS va aterrar a l'aeroport de Nova Delhi, sense novetat. Arribàvem cansats, després del llarg vol, però, encuriósits pel desig de conèixer.

N'èrem a Delhi, la ciutat de les set ciutats, la ciutat de les amples avingudes, dels parcs bucòlics, de les immenses arbredes. La ciutat colonial, ambaixadora de la gran metròpoli. També, però, la ciutat pobra, ennegrida pel fum del querosè, submergida en la malenconia de carrers estrets, on rau l'excés de la vida i les sensacions més pregones, l'oblit i la misèria; on viuen legions d'intocables que encara hi callen. Sí, aquells que ens fan sabedors de la impossibilitat de vèncer el destí que els déus ens tenen reservat.

Rajesh vol dir Déu dels déus. Rajesh és el nom del guia que ens va acompanyar durant una bona part de l'itinerari per l'Índia. N'és el primogènit d'una família de bramans que viuen a Delhi, a una casa comunitària de la ciutat vella, des de fa tres generacions i, avui, en llevar-se, ha hagut de fer l'ofrena diària a Xiva —el ritual del *puja*—, el seu déu, el seu camí i guia.

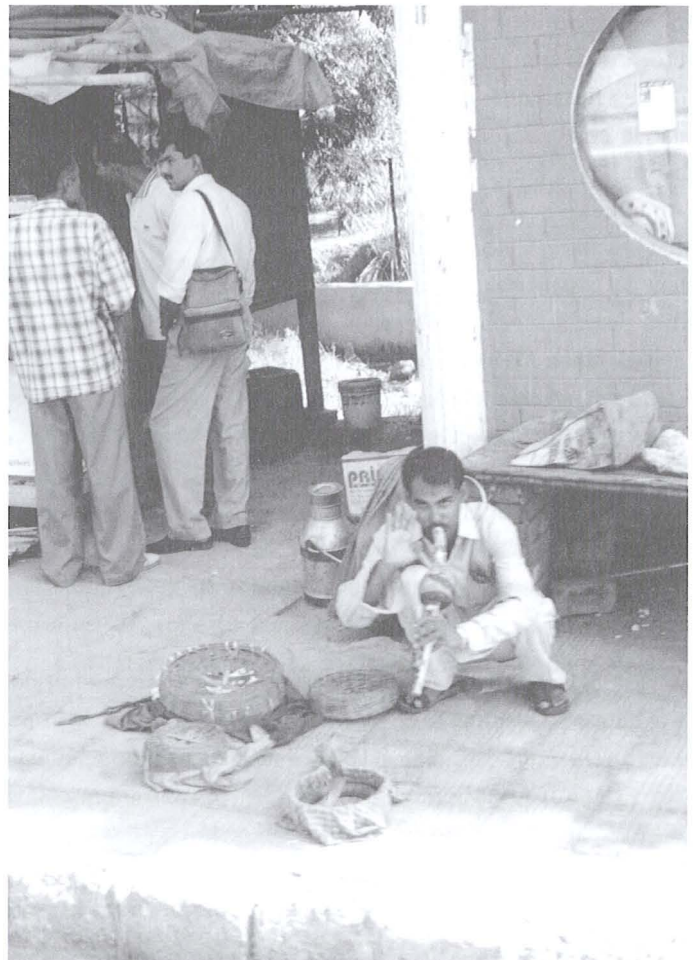
Era migdia a la capital del Sultanat de Delhi i el sol queia com una espasa, superb, sobre els lloms d'una parella de vaques esquifides que s'arreceraven, impassibles, sota l'ombra d'una acàcia. Les olors penetrants dels plats de *currys* —que sortien de les paradetes de menjar—, s'ensumaven per entre les finestres de l'autobús i ens acariciaven les genives.

Recorde que feia una xafogor angoixant que et cremava la suor i els pensaments. Res no em va sorprendre, però, ni el trànsit urbà, que era furibund, ni la confusió dels carrers. El cap de recepció del Taj Palace hotel ens va donar la benvinguda amb els palmells de les mans plegades damunt el pit: *Na masté!* L'hotel feia una olor a naftalina i a humitat. Una humitat gairebé asfixiant que quallava l'aire. Després de prendre un bany a la piscina, manprenguem una primera eixida per tal de conèixer la ciutat de primera mà.

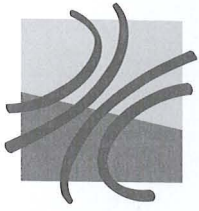
L'autobús va deixar-nos a les portes de la ciutat vella. Rajesh ens va apercebre perquè no ens aturèssim, per res del món, durant la visita. I és que, aviat, vam haver d'experimentar una de les escenes que més s'hi anaven a repetir al llarg del viatge: un eixam de nens de pell de xocolata ens deturaven a la porta de l'autobús, amb les mans enlairades i els ulls suplicants, aganats, perquè els hi donàrem una almoïna.

Caminàvem per uns carrerons estretíssims, en filera, apresats, desconfiats; amb la precaució d'aquell que trepitja per primer cop un lloc desconegut, però també amb el pensament carregat de prejudicis, una mica indiferents, equívocs.

Caminàvem d'esma entre una gentada de totes les edats que s'amuntegava, bulliciosa, a les voreres impossibles d'uns carre-

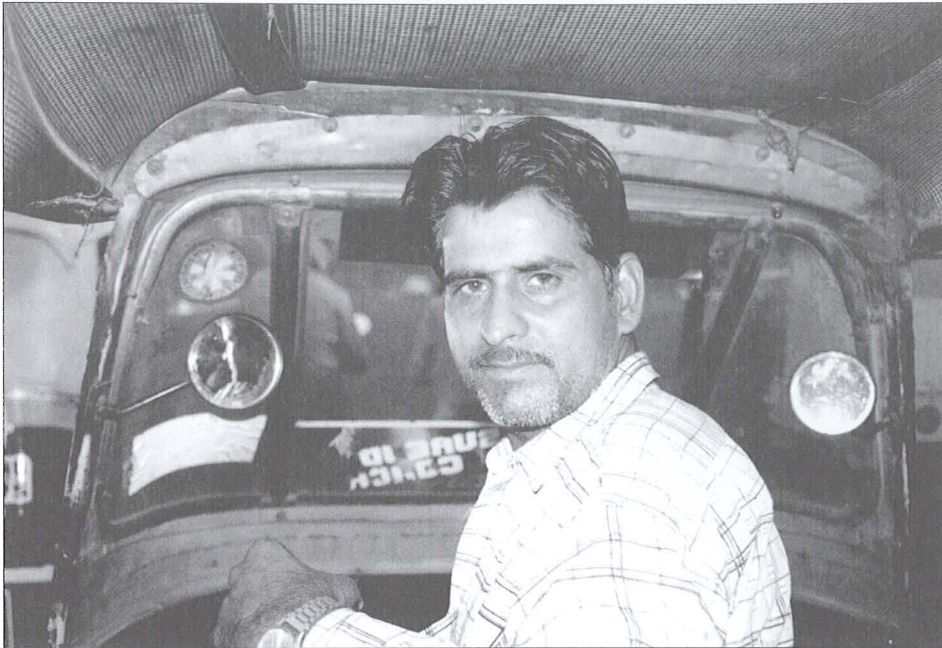
Encantador de serps, al Chadni Chow (Delhi). Foto: J.C.

UNS ALTRES POBLES

La mirada del conductor del motoret. Foto: J.C.

La cúpula de la *Jama Masjid* es retalla contra el cel de cap al tard. Aquesta mesquita és la més gran de tota l'Índia i es troba situada al bell cor de la Delhi vella. Des dels seus alts minarets, la veu enregistrada del muet-zí, com un lament, crida a l'oració dels creients. La tarda dibuixava d'ocres i púrpures el perfil de la mesquita sobre la gran replaça. Rajesh ens donava algunes explicacions. Una colla de quinze o vint joves desvagats s'anaven apropant i, a poc a poc, ens van tancar dins d'un rotgla. Hi sentíem les mirades, profundament amagades, esfereïdores, si més no, estranyes. Però, semblava clar que ací, els exòtics n'érem nosaltres. El guia els hi va fer recular amb una mirada malèvola, potser assajada. Davant de la mesquita s'alçava el Fort Roig, majestuós i inalterable. Davall nostre el *Chadni Chow*, el basar dels lladres.

rons decrèpits, molt tristos. La gent gran, s'asseia impassible, amb els genolls a l'altura del rostre i els braços abandonats sobre els costats, contra els murs d'unes casiuques de fang i palla, molt primitives, mimètiques. Alguns, però, paraven la mà, insistentment. D'altres feien com si estigueren meditant. Em vaig parar a fotografiar el cel d'aquell moment: el cel taronja a sobre del carrer, un cel enteranyiat pels fils de la llum. Sí, els cables elèctrics que s'entortolligaven per l'aire, com un sostre que semblava ofegar-ho tot. I al trespol del carrer s'arranglervava la pols apegalosa que, juntament amb el fum calent que sortia dels *motoricksaws*, creava una sensació d'abrasament i de vida duta fins els límits de l'existència. Una noia demanava almoines amb un nadó mort als braços. La Sra. Clotilde va escridassar al cel: Mare de Déu, Senyor!

Però, n'hi havia massa, de soroll, per a parlar-ne. Rajesh va donar l'ordre de continuar la caminada. En realitat, es feia difícil caminar per aquell indret, però encara n'era més dolent d'imaginar-se com s'hi vivia.

La Jama Masjid: cercle de mirades

Àrabs, turcs, afganis i mogols envaïren successivament l'Índia, al llarg de la història. Van dur la seua religió: l'Islam, alhora que enriquiren aquesta terra amb la seua cultura i el seu art. La història de l'Índia, però, està plena de pàgines escrites amb la sang de disputes i guerres. La sang vessada pel fanatisme religiós entre hindús i musulmans. També ací i avui, com arreu del món i potser demà...

El basar dels lladres: l'Índia en conill

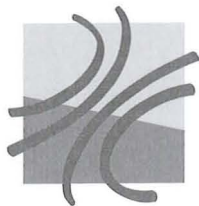

A l'Índia, la vida té, sovint, el caràcter d'insuportable, i això potser per una simple qüestió de subsistència. Una barreja entre el dolor i la misèria, el coratge i l'entusiasme per viure — la lluita per la supervivència en estat pur —, s'ensuma en tombar cada nova cantonada. En fer una ullada a aquests escenaris per on es passeja la vida a dojo, te n'adones que per als indis cada matí deu de ser un malson.

Els indis es lleven amb les primers clarors del dia, potser ja una mica resignats, i amb aquesta resignació comencen a fer alguna cosa —o potser no—, com si foren els espectadors d'una gran roda de fira que gira i gira, sense fi, a l'entorn d'un vuit, tot el dia sencer, tota una vida. Tal com passa ací, al *Chadni Chow*, on tot es canvia i es ven, on tot té un preu: des del parell de sabates que algun turista despistat ha deixat a l'entrada de la mesquita, sense haver fet el pagament per la seua custòdia, fins a un grapat de peles de cogombre o de patates, un tros de roba vella, una parella de serps...

Tot té un preu, però, ben segurament, res no pot pagar les sensacions que amaguen aquests racons bulliciosos, on roman l'essència d'un país sorprenent, captivador. Tot un èxtasi per als sentits: la mirada crua, de vegades infernal, d'un inframón de sorolls indescriptibles, de veus i silencis, d'olors mai no olorades. Una bufetada per al nostre gentil enteniment. L'Índia en conill.

Joan Bta. Campos i Cruaïnes

INFORMACIÓ

PROGRAMA D'ACTES DE LA NIT DE SANT JOAN ~ Juny de 2001 ~

Dia	Hora	Acte	Lloc	Organitza
Divendres, 1	19.45 hores	Cercavila de dolçainers	Recorreguda urbà	Escola de Dolçaina
Divendres, 2	20.00 hores 22.30 hores	VII Trobada de Dolçainers i Tabaleters Sopar cloenda del VII Curs de Dolçaina i Tabal	Plaça de Santa Clara Casino Antic	Escola Escola
Dissabte, 16	19.00 hores	Exposició de Bestiari	Fundació Dávalos	Botafocs/Dimonis
Divendres, 22	19.30 hores	Presentació II Concurs de Contes "José Pascual Tirado" Presentació Plaça Major, núm. 16. Taula rodona, amb Àlvar Monferrer i Paco Navarro	Fòrum Babel Fòrum Babel Fòrum Babel	Federació, Colla "El mitget" Federació
Dissabte, 23	17.00 hores 19.00 hores	Jocs populars: trompes, boli, corda, sambori... Volada de catxerulos Visita al Planetari	Al passeig Marítim, davant del planetari Platja del Pinar Planetari de Castelló	Grup Scout "El Millars" Levante de Castellón Ajuntament
Nit de Sant Joan 2001	20.30 hores 21.00 hores 22.30 hores 23.00 hores 23.45 hores 24.00 hores	V Concurs Coques de Sant Joan Sopar de pa i porta II Mostra de Bestiari I Trobada de Dimonis del País Valencià Encesa de fogueres Primer bany de l'any Castell de focs	Casa de Banys Passeig Marítim Passeig Marítim Passeig Marítim Passeig Marítim Platja Marítim	Cagarros Federació Dimonis Botafocs Botafocs
Diumenge, 24	11.00 hores	III Trobada Veïnal de Dolçaina i Tabal. 3r Concurs per a novells	Templet, Plaça de la Mar,	Comissió Festes de Sant Pere/Federació

Els focs de Sant Joan es salten per davant.
Dibuix: Rafel Pérez

NOTA DE L'ORGANITZACIÓ DE LA NIT DE SANT JOAN 2001:

- Hi haurà la col·laboració de la Creu Roja, Policia Local i Protecció Civil, pel que fa a les mesures de seguretat i de circulació vial.
- Seguiu les recomanacions que publicarem a l'hora de cremar les fogueres i al retorn a casa.
- Hi haurà un servei d'autobús des de la plaça del Jutge Borrull.

Col·labora

EXCM. AJUNTAMENT DE CASTELLÓ DE LA PLANA

Regidoria de Cultura.